

İSLAM HUKUKUNDA GÜÇLER AYRILIĞI

MÜFTÜ-HÂKİM-DEVLET BAŞKANI

ŞEHÂBEDDİN KARÂFÎ

Yayına Hazırlayan
ABDÜLFETTÂH EBÛ GUDDE

Çeviren
KEMAL TAŞKIN
HÜSEYİN SUDAN

TAKDİM

ŞEHÂBEDDİN KARÂFÎ

Tam adı Şehâbeddîn Ebü'l-Abbâs Ahmed b. İdris b. Abdurrahman, künyesi Karâfî'dir. Aslen Mağrib'deki Sanhâce bölgesinden olup 626/1229 yılında Mısır'ın Behnesâ bölgesinde olan Bus'un bir köyünde doğmuştur. Doğduğu köyde Kur'an'ı ezberledikten sonra ilim tahsili için 10-11 yaşlarında Kahire'ye gitti ve dört mezhebe ilişkin öğretimin yapıldığı Sâhibiyye Medresesi'nde öğrenim gördü. İz b. Abdüsselâm'ın h. 639 yılında Mısır'a gelişinden h. 660 yılında ölümüne kadar ondan ayrılmadı. H. 667 yılında oraya müderris tayin edildi ve ölünceye kadar buradaki öğretim faaliyetine devam etti. Ayrıca Amr b. Âs Camii'nde dersler verdi. Kendisini eğitim ve öğretime adanmış ve bunun dışında hiçbir resmî görev almamıştı. Karâfî amel hususunda Mâlikî mezhebine mensuptu. Ancak kendine mahsus orijinal görüş ve tespitleri de vardı. Fakih olmasının yanında usulcü, müfessir, kelamcı ve mantıkçı idi. Ayrıca sanatkâr olmasının yanında farklı ilim dallarında da bilgi sahibiydi. Çeşitli alanlara dair bir kısmı mahtût, bir kısmı matbu birçok eseri bulunmaktadır. 682/1283 yılında Mısırda vefat etmiştir. Allah rahmet eylesin.

ABDUFETTAH EBÛ GUDDE

Son dönemlerin önde gelen hadisçilerindendir. Halep'te doğdu (1917). Ezher'den mezun oldu (1948). Ardından bu üniversitenin Arap Dili ve Edebiyatı Fakültesi'nde ihtisas yaptı. Şam Üniversitesi'nde öğretim üyeliğine başladı (1961). Riyad Şeriat Fakültesi'ne geçti (1965). Suriye'de Baasçılar tarafından bir yıl hapsedildi (1966). Şeriat Fakültesi'nde on yıl süreyle profesör olarak hadis, hadis usulü ve fıkıh usulü dersleri okuttu. Riyad'da vefat etti (1997). Muhammed Zâhid el-Kevserî'nin öğrencisi, Muhammed Avvâme'nin hocası, M. Emin Saraç'ın yakın arkadaşısı idi. Hadis, hadis usulü, akaid, tasavvuf, Arap dili ve edebiyatı, tarih, öğretim metotları gibi çok geniş yelpazede yetmişten fazla çalışması bulunmaktadır. Titiz ve derinlemesine inceleme yapması nedeniyle İslamî ilimler alanında büyük bir saygı kazanmıştır. Klasik kaynaklarda adeta gizli kalmış olan bilgileri ince bir işçilikle aydınlığa çıkarması kitaplarının herkesin müracaat etmek zorunda olduğu çalışmalar haline getirmiştir. *Mezûû Hadisler, Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed ve Öğretim Metotları, Zamanın Kıymeti* Türkçeye çevrilen eserleri arasındadır.

KEMAL TAŞKIN

1983 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini İstanbul'da tamamladı. 1997 yılında Ümraniye Çınaraltı'nda hafızlığını bitirdi ve 2001 yılına kadar medresede Arapça ve İslami ilimler eğitimi alarak mezun oldu. 2001-2003 yıllarında Sakarya'da fahrî Kur'an Kursu öğreticiliği yaptı. 2004'te Hakkari'de vatani görevini tamamladı. 2006-2010 yılları arasında fıkıh ihtisası yaptı. 2010-2013 yıllarında Kocaeli/Dilovası ilçesinde Müezzin Kayyım ve İmam Hatip olarak görev yaptı. O esnada Sakarya İlahiyat Fakültesini bitirdi.2013 yılında DİB Konya Selçuk Dini Yüksek İhtisas Eğitim Merkezine başladı ve 2016 mezun oldu. 2016-2017 yılında Kastamonu/Çatalzeytin ilçesinde vaiz ve müftü vekili olarak görev yaptı. 2017 yılında Konya NEÜ, A.K. İlahiyat Fakültesi Hadis A.B. Dalına Arş. Gör. olarak göreve başladı. Aynı yıl bu üniversitede "*Hadislerde Tevessül İstigâse ve Teberrük*" isimli yüksek lisansını tamamladı. Aynı üniversitede Doktora eğitimine devam etmektedir. İyi derecede Arapça bilen ve yayınlanmış kitapları ile çeşitli bilimsel makaleleri olan yazar evli ve 4 çocuk babasıdır.

HÜSEYİN SUDAN

1990 yılında Diyarbakır'da doğdu. 2001-2006 yılları arasında Konya, Norşin ve Midyat medreselerinde Arapça ve İslami ilimler tahsili görek mezun oldu. 2007-20011 yılında Şam'da Şeyh Bedreddin el-Hasanî Şer'î Mahed'inde eğitim görek birincilikle mezun oldu. 2011-2013 yılları arasında Mısır el-Ezher Üniversitesi'nde İslam hukuku/hukuk bölümünde lisans düzeyinde eğitim görmeye başladı. Lisans eğitimini 2013-2015 yılları arasında Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde tamamladı. 2015 yılında aynı üniversitede hukuk fakültesinde lisans eğitimine ayrıca İslam hukukunda yüksek lisans eğitimine başladı. 2016 yılında MEB YLSY bursuna hak kazanarak NEÜ adına eğitim görmek adına yüksek lisans ve doktora eğitimi için Ürdün'e gitti. 2016-2019 yılları arasında Yermük Üniversitesinde "*Şer'î Hükümlerde Dini Hüküm ve Yargısal Hüküm Ayrımı ve Bu Ayrımın İslam Fıkhına Etkisi*" başlıklı yüksek lisans tezini (Arapça) tamamladı. Ürdün Üniversitesi fıkıh ve usulü alanında doktora eğitimine devam etmektedir. İyi derecede Arapça bilen mütercimim yayınlanmış iki tercüme eseri bulunmaktadır. Evli ve üç çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	11
TECÜMENİN ÖNSÖZÜ	13
İKİNCİ BASKININ ÖNSÖZÜ	16
BİRİNCİ BASKININ ÖNSÖZÜ	23
KİTABIN ASIL NÜSHALARI VE BENİM TAHKİK METODUM	25
KİTABIN İSİMLENDİRİLMESİ VE TELİF TARİHİ	30
MÜELLİFİN HAYATI	35
MÜELLİFİN ÖNSÖZÜ	44

İSLAM HUKUKUNDA GÜÇLER AYRILIĞI (MÜFTÜ-HÂKİM-DEVLET BAŞKANI)

1. HÂKİMİN VERDİĞİ VE BOZULMASI MÜMKÜN OLMAYAN YARGISAL HÜKMÜN HAKİKATİ	49
2. ALLAH'IN BAŞKASINA HÜKÜM YETKİSİ VERMESİ.....	53
3. HÂKİM İLE MÜFTÜNÜN ALLAH KARŞISINDAKİ KONUMU VE HÂKİM İLE MÜFTÜ ARASINDAKİ FARKLAR	58
4. MÜFTÜ, HÂKİM VE DEVLET BAŞKANININ TASARRUFLARI ARASINDAKİ FARKLAR.....	60
5. HÂKİMİN HÜKMÜNÜN NEFSÂNÎ YA DA LİSÂNÎ OLMASI.....	70
6. HÂKİMİN VERDİĞİ HÜKÜM İNŞÂÎ YA DA İHBÂRÎ OLMASI.....	72
7. İNŞÂÎ VE İHBÂRÎ HÜKÜM ARASINDAKİ FARKLAR.....	75

8. HÜKMÜ BİLDİREN İFADE'NİN İHBÂRÎ YA DA İNŞÂÎ OLMASI.....	77
9. SATTIM, ALDIM, SEN BOŞSUN, SEN ÖZGÜRSÜN GİBİ İFADELERİN ŞAHİDİN İFADELERİ VE HÂKİMİN SÖZLERİYLE MUKAYESESİ.....	79
10. LAFZIN İNŞÂÎ NİTELİKTE OLMASI.....	81
11. HÂKİMİN HÜKMÜNÜN ŞER'Î HÜKMÜ İNŞA ETMESİ	83
12. HÜKMÜN İNŞÂÎ OMASI	85
13. İNŞÂÎ HÜKMÜN GERÇEKLEŞMESİNDEKİ İTTİFAK-İHTİLAF MESELESİ	87
14. İNŞÂÎ HÜKMÜN İFADE ETTİĞİ MANALAR	90
15. İÇSEL OLAN İLE SÖZLÜ OLANIN EŞİT OLMASI.....	92
16. HÂKİMİN İCMÂ KONUSU OLAN BİR KONUDA HÜKÜM VERMESİ İLE İHTİLAPLI BİR KONU HAKKINDA HÜKÜM VERMESİ ARASINDAKİ FARKLAR.....	94
17. HÂKİMİN İHTİLAF KONUSU BİR DELİLE GÖRE HÜKMETMESİ	97
18. HÂKİMİN, İCMÂ KONUSU OLAN BİR DELİLLE İHTİLAPLI OLAN BİR KONUDA HÜKÜM VERMESİ	100
19. FAKİHLERİN “HÂKİM İHTİLAPLI BİR KONUDA HÜKÜM VERİRSE, BU HÜKÜM BOZULAMAZ” SÖZÜNÜN ANLAMI	103
20. HÂKİMİN HÜKMÜNÜN BOZULAMAMASININ NEDENLERİ	105
21. HÂKİMİN HÜKMÜNÜN BOZULMASINDA ANLAŞMAZLIK ŞARTI	106
22. HÂKİMİN BASKIN GÖRÜŞE GÖRE HÜKÜM VERMESİ	107
23. HÂKİMİN HÜKMÜ İLE ADAK ARASINDAKİ FARK.....	109
24. MÜÇTEHİT OLAN HÂKİMİN FETVA VEYA HÜKÜM VERMESİ ARASINDAKİ FARK	111
25. PEYGAMBER EFENDİMİZ'İN ^{salâhu aleyhi ve selâm} FETVA, TEBLİĞ, YARGI VEYA DEVLET BAŞKANLIĞI NİTELİĞİNDE OLAN TASARRUFLARI ARASINDAKİ FARKLAR.....	113
26. HÂKİMİN HÜKMÜNE AYKIRI FETVA VERİLMESİ VE BÖYLE FETVALARIN BOZULMASI DURUMU.....	132
27. HÂKİMİN HÜKMÜNÜ BİLDİREN İFADELERİN DELALETİ	143
28. HÂKİMİN HÜKMÜNÜ BOZMA YETKİSİNE SAHİP OLAN MAKAM	146

29. İCMÂYA, GENEL İLKELERE, AÇIK KIYASA VE NASSA AYKIRI OLAN YARGISAL HÜKMÜN BOZULMA NEDENİ.	148
30. HÜKMÜN VERİLMESİ, SÜBUTU VE UYGULANMASI ARASINDAKİ FARK	153
31. HÂKİMİN, ÖNÜNE GELEN DAVAYA KARŞI SESSİZ KALMASININ HÜKÜM NİTELİĞİNDE OLMASI	157
32. HÂKİMİN HÜKMÜNÜN GEREKLİ OLDUĞU YA DA OLMADIĞI ŞEYLERLE İLGİLİ KURAL	161
33. YARGISAL HÜKÜM VERME YETKİSİNE SAHİP OLAN MAKAMLAR	170
34. HÜKMÜN BOZULABİLMESİNİN ŞARTLARI	183
35. ŞAHİTLER, ŞAHİTLİKLERİNİ GERİ ÇEKTİKLERİNDE HÜKMÜN BOZULUP BOZULMAMASI.....	185
36. HÂKİMLERİN YARGISAL HÜKÜM VERME DIŞINDAKİ TASARRUFLARI	186
37. FIKHİ BİR MEZHEBE UYMANIN KAPSAMI	197
38. FARKLI MEZHEP MENSUPLARINA VERİLECEK FETVANIN TÜRLERİ	212
39. ÖRFÜN DEĞİŞMESİYLE HÜKMÜN VEYA FETVANIN DEĞİŞMESİ	222
40. MÜFTÜNÜN DİKKAT ETMESİ GEREKEN ÖNEMLİ HUSUSLAR ÜZERİNE TEMBİHLER	230

EBÛ GUDDE'NİN HÂTİMESİ..... 260

**İMAM KARÂFÎ'NİN SÖZÜNDE YER ALAN BİR
İFADE İLE İLGİLİ DEĞERLİ MÂLİKÎ ULEMADAN
BİR GRUBUN GÖRÜŞÜ 262**

**İMAM KARÂFÎ'NİN BİYOGRAFİSİYLE İLGİLİ
BİR EK 275**

**MUSTAFA ZERKÂ'NİN ŞEYH ABDURRAHMAN
ZEYNEL ABİDİN HAKKINDAKİ MEKTUBU..... 277**

KAYNAKÇA 289

DİZİN 294

TECÜMENİN ÖNSÖZÜ

EL-İHKÂM

İSLAM HUKUKUNDA GÜÇLER AYILIĞI
MÜFTÜ-HÂKİM-DEVLET BAŞKANI

Bismillahirrahmanirrahim

Bütün hamd ve senalar yalnız alemlerin Rabbi olan Allah Teala içindir. Salat ve selam O'nun Rasûlü, gözümüzün nuru Peygamber Efendimiz Muhammed Mustafa'nın sallallahu aleyhi ve sellem üzerine olsun ki O'nun risaleti ile doğru yolu bulmuşuz ve şefaati ile ümitliyiz.

Allah Teala neslimizi, soyumuzu, milletimizi ve insanlık alemi aklı başında feraseti yerinde mantığı özünde olan güçlü kişilerini İslam'da daim ve kaim kılsın.

Elinizdeki tercümesi yapılan bu kitap, alanında yazılmış nadide eserlerdendir. Kitap, İslâm'da yargısal hükmün niteliğini, özelliklerini, fetva, idari ve siyasi tasarruflar arasındaki farklarını ele almaktadır. Kitap, bir anlamda İslâm'da güç ayrılığının niteliğini ortaya koymaktadır. Kitabın tercümesinin adını da bu bağlamda belirledik. Kitapta belirtildiği üzere fetva, bir anlamda yasama gücünü ifade etmekte ancak bağlayıcı olmadığından hâkim tarafından benimsenmediği sürece yasa niteliğini taşımamaktadır. Hâkimin hükmü de yargı gücünü ifade etmektedir. Ancak İslâm'ın muhakkeme uygulamasında hâkim, müçtehit olduğu zaman yasama işlemini de yapabilmektedir. Bunun yanı sıra İslâm hukukunda imam/devlet başkanı ile temsil edilen yürütme gücü de bazen yargı yetkisini kullanabilmektedir. Ayrıca bu kitap, Peygamber Efendimiz'in sallallahu aleyhi ve sellem farklı makamlara sahip ol-

masından dolayı her bir makamda yaptığı tasarrufun farklı nitelikler taşıdığını; müftü, hâkim, devlet başkanı ve komutan olarak verdiği hükümlerin farklı sonuçlar meydana getirdiğini açıklamaktadır.

Çeşitli eserlere yaptığı tahkik ve talikleriyle tanınan çağdaş dönem İslam alimlerinden olan Abdülfettâh Ebû Gudde de kitapta geçen birçok hususu açıklamıştır. Bu açıklamaları yaparken de titiz davranmıştır. Öyle ki bazen bir kelimeyi ya da konuyu sayfalarca açıklamıştır. Bazı konularda hocası Mustafa Zerkâ'nın yardımına başvurmuştur. Bunları direk onun kaleminden nakletmiştir. Başta Karâfi olmak üzere eserde ismi geçen birçok alimin geniş biyografisini vermiş, kitabın nüshalarını tanıtarak en sağlan nüshanın seçilmesi hususunu delilleriyle anlatmıştır. Kitap, tam anlamıyla bir hukuk ve muhakeme usulü kitabı olduğu için onun açıklamaları da bu minvalde olmuş, kitapla beraber bu notların da tercüme edilmesi kitaba zenginlik katmıştır.

Hem kitap metnini hem de Ebû Gudde'nin açıklamalarını tercüme ederken güncel hukuk terimlerini ve anlaşılır güncel bir dil kullanmaya çalıştık. Bu kitaptan fıkıhçılar yararlanabileceği gibi hukukçular da rahatlıkla yararlanabilmektedir. Kitap, özellikle günümüz hukukçularının gerek hukuk tarihi gerek muhakeme usulü gerek de hukuk felsefesi anlamında yararlanacakları mükemmel bilgiler taşımaktadır. Fıkıh terimlerini mümkün mertebe olduğu gibi Arapça ifadesiyle kullanmaya çalıştık. Bazen de bu terimlerin yanına Türkçede onu ifade edebilecek en uygun kelimeyi seçmeye çalıştık. Bununla beraber açıklamaya ihtiyaç duyanları dipnotta açıkladık. Tarafımızdan eklenen açıklamaların sonuna çevirmenlere ait olduğunu ifade etmek üzere "çev." Rumuzunu koyduk.

Bu kitabın daha önce yapılan tercümesinde, farklı bir yöntem izlenmiş, neredeyse bütün terimler güncel ifadelerinden uzak bir şekilde Arapça ifadeleriyle kullanılarak Arapça bilmeyen birinin anlamayacağı bir üslup tercih edilmiştir. Kanaatimizce bir kitabın tercüme edilme amacı, tercü-

me edilen dili bilmeyen kişilerin kitabı kendi dilleriyle anlamalarını sağlamaktır. Buna binaen biz tercümede, günümüz Türkçesiyle herkesin rahatlıkla anlayabileceği bir üslup tercih ettik. Tercümelerde bu üslubun daha faydalı olduğunu düşünmekteyiz. Ayrıca bu tercümede zaman zaman yapılan yanlış tercümelere dikkat çekip doğru olan tercümeyi belirtmeye çalıştık. Allah'ın rızasına uygun ve müstefad olması temennisiyle...

Kitabın tercümesinde emeği geçen ve terimleri açıklamada desteğini esirgemeyen Arapça uzmanı Dr. Muhammed Muaviye Abdülkerim ve Adnan Damlayıcı'ya; Türkçesini okuyup tashihlerde bulunan Arş. Gör. Murat Görkem, Yusuf Süfürücü, Sema Akçay, Sare Çınarka, Beyza Uzunhelveci'ya; bu süreçte vakitlerinden feragat ederek bize sabreden ve manevi desteklerini üzerimizden esirgemeyen ailelerimize teşekkürlerimizi sunarız.

Önsüz ve sonsuz, ilksiz ve nihayetsiz; hasılı insan bilgi ve idrakinin erişemediği, tarifsiz derecede yüce olan Allah Teala'ya hamd; O'nun kerem ırmağı İslam'ı bize öğreten, akıl ve idrakimize ahiret aleminin gerçeğini gösteren, Kur'an rehberini bize getiren o rahmet Peygamberi Hz. Muhammed Mustafa'ya ^{sallallahu} ^{alehi} ^{ve} ^{selam} sonsuz salat ve selam, hürmet ve muhabbet olsun. Allah Teala bizi dünyada O'nun izinden, ahirette de yanından ayırmasın.

Hüseyin Sudan-Kemal Taşkın
Amman/Ürdün
01/07/2022